

Småland M. 9273: 1-40

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Handboöds bd. | Uppvidinge bd

Kräksmåla sv. | Alghults sv.

uppt. av 1932.

Uppt. av Carl Viking
Sivåkra, Kräksmåla

Register:

Uppgifter om sagomännens o. upptecknaren.	s. 1-2.
Kraftprov.	s. 3.
Majstäng m. m.	s. 3.
Elvar vid vägarne nyårsvatten.	s. 4.
Julgranen.	(H. G. 17) s. 4.
Brudstuga.	s. 4-5.
Offva till "Fröja".	s. 5.
Fista käven o. glösen.	(H. G. 3) s. 5.
Tor, Totam, åskan.	s. 6-7.
Odens jakt.	(Ulma k. 28) s. 7.
Blioten m. m.	s. 8-9.
Veckoräkningen.	s. 8.
Spindeln.	s. 8-10.
Påskeder.	s. 10-13.
Tjunnjölkning.	(Ulma k. 25) s. 11-12.
Bridlop.	s. 13-16.
Väska kärlek.	s. 17-19.
Skogsmanen.	s. 20, 21
Fidelmusik från sjön.	s. 21.
Bowdson gifte sig med en övernaturlig flicka.	s. 22-24.
Klok.	s. 25-26.
Bridsommaren.	s. 26-29.
Elvarek.	s. 29-30.
Sågen om en fiskareson, som bodde 7 år i en sal i havet.	s. 30-31.
Loke.	s. 32-33.
General Pechelin var "härd".	s. 33-34.
Julseder.	(L. u. F. 34) s. 34-40.
Nyårsmyt o. 20:e dag Knut.	" s. 40.

Meddelarens namn och adr:

LUNDS UNIVERSITETS!
FOLKMINNESARKIV

M. 9273: 1.

Carl, Hugo, Traknow. (Viking.) Född den
13/9 - 1874. i byn "Trökshult" "Ålgultssocken"
"Kranobergs-län." Inflyttad till "Träksmåla-
socken" "Kalmar-län." 1920. Nuvarande adress
Furåkra "Träksmåla."

Lagesmannens namn, adress, födelseort och
födelseår (om födelseort och år kunna uppgivas)

N° 1. Frans, August, Gustavsson. född den 5/5 1854.
Nu varande adr: Lindshult "Träksmåla."

N° 2. Enkefru Lena, Skina, Danielsdotter. Född
i "Trökshult" 1814. "Ålgultssocken" död omkring
1893.

N° 3. Petter Danielsson. Född i "Trökstorp"
omkring 1810. Död i "Trökshult" "Ålgults-
socken" 1891.

N° 4. J. d. Landtbru: Trak, Jansson. Född i "Björ-
kebo" "Ålgultssocken" den 28/1 1822. Död i "Tröks-
hult" " " " den 27/10 - 1889.

N° 5. J. d. Landtbru: Nils, Jansson, Född i "Björ-
kebo" "Ålgultssocken" 1811 - Död samma-
städet 1892.

N° 6. Landtbruk: Frans, August, Karlsson. Född,
i "Lindshult" "Träksmåla" socken "Kalmar län",
den 2/12 1857. Nuvarande adr: "Lindshult" "Träksmåla."

N° 7. Fru Anna, Gamberg. 6/6 1864. adr: "Björnhagen"
"Träksmåla."

N° 8. F. d. handbruk: Karl, Vilhelm, Jansson. Född i "Svartshult" "Ålgömlts socken" 1851. Död i "Gödes-
hult" 1931.

N° 9. Gustav, Adolf; Käck. Född i "Thorshult"
"Kräksmåla" socken 1846 den 6/11. adr: Ålderdomshem-
met "Kräksmåla."

N° 10. Enkefru Anna, Maria, Kolmström.
Född? Död i en ålder av 76 år för cirka
25 år sedan i "Kronofors" "Ålgömlts socken."

N° 11. F. d. handbruk: Karl, Johan, Andersson.
Född i "Åkvarn" "Ålgömlts socken" 1851. död
i "Krokshult" 1930. " " "

N° 12. handbruk: Vilhelm, Svensson. "Kinn-
ramåla" "Kräksmåla" socken Född 1865.
nuvarande adr: "Kinnramåla" ^{7^e} Fröskelis.

N° 13. Nils; Svensson. Född i "Thorshult" "Kräks-
måla-socken" 1847. adr: Ålderdomshemmet
"Kräksmåla."

N° 14. F. d. handbruk: Jon, Jansson. "Burryd"
^{7^e} Åkerbo. Född i "Kinnramåla" "Kräksmåla-
socken" 1836. Död i "Burryd" "Räckebo-sock-
en" "Kalmar-län" 1907.

N° 15. Svärn och smickeriägaren Carl, Johansson. Född
i byn "Tigerhult" "Vena"-socken den 18/2-1865. Nu va-
rande adr: ^{7^e} "Kräksmåla."

Löfte eller kampstenar äro ej bundna vid
 Tex. visst loven. De gällde i gammal tid som
 kraftmätare. I min hemort "Frökshult" fanns
 en kvarnsten efter en "skälpa". Stenen; hade ett
 runt hål i mitten; och vägde 110 kg. Man sat-
 te en kort ekstör genom hålet; ställde sig
 grense över den på kant satta stenen och
 sökte lyfta den 6 tum från (backen)-jor-
 den. Den pojke; som kunde visa ett dy-
 ligt kraftprau ansågs "Fullgo" d. v. s. ägde
 den normala mannens styrka. Obs! Givetvis
 behövde det ej vara en kvarnsten, vilken
 grästen som hålet dugde blott man fick
 stadigt. "Hånna fäste i han."

"Menträ" okänt här. Majstäng var ej näm-
 värt till i "Frökshult" i gammal tid. Först vid
 midsummarafton skulle "Ongdomen löva"
 "Messaomarsstänga". Aftonen före 1^{sta} maj;
 som kallades "Valborgsmässoafton" sam-
 lades vi på d. s. "Häghullabacken" å öst-
 regårds ägor i "Frökshult". Där brände
 vi ris och en hjärtuna, som uppspikats
 på en hög stäng. Så sköta vi pistolskott,
 så det ekade uti natten. Så fattade vi
 var sin flicha i handen och hoppade
 genom elden; det var skojigt, men det
 gällde ej att snubbla, ty det var ett då-
 ligt tecken, helst om man var "So burs"
 med jäntan. På hemvägen sjöngades en
 "Majtrall". "I man ä dä första, maj, maj,
 maj."

Diagesmannen N:o 1. har berättat att hans fader-

"Gustav; Andersson" född i "Gödeskult" "Hög-
hults-socken" 1819. ombalad att vid nyår bränn-
des eldar på natten vid vägarna. En familj in-
flyttad från annan ort, gjorde en liten gran med
små ljus, som de läto brinna julnatten utan-
för sin stuga. Vad betydelse det hade visste
ej sagemannen att berätta. Sedan vann stort
lifatt; men det dröjde ej många år förrän
granarna placerades inom hus; och så fick
den kära julgranen orubbligt roffäste
i vårt gamla v. "Höghult" enligt sageman-
nen.

Sagoberätterskav N:o 9. ombalade för mig då
jag var omkring 9 år följande: "I min förfäders
ti fanns på "Krokshulta" äjer ej "Brustora".
Där kläddes brua mä "Körkekrona." som
länts hem. Brua fick inte före vigsla va
i "välsignat bestän-(havande), för då mestte kro-
na sen glans. Var det likväl så, att då in-
te ledet så långt att någon märkte hennes
bestän; då kanne ho allt smussa sej te
krona; men när di kom o skulle ho då
förstfädda däst, då första prästen att di
vatt varandra förnär i förbi. Mannen
fick då betala en viss penning till prästen.
Det kallades att "lappa prästens böcker." När
brua va klädd, då skulle bruparet ut på
dej stora "Fastehälla" o visa sej för bya-
folket; när di ropte "Bruparet ut!" Då
kallades att stå på den "Lebe stenen."
Fakta är att en brudstuga funnits i "Krok-
hult." I en slätteräng "Bygget" fanns en hä-
lada med vackert "Laxade" knutar. Tim-

Småland
Lindbo, vd
Riksmåla
1778 1932

Uppvidinge län
Älgshults län
M. 9273:5.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV (2)

1778-1932 Carl Vikberg
Västernorrland

ret var väl bilad kärnfur, fönstret var "Tjenhog-
get". Obs! Min fader m. f. sade "Dej laa ha har väi
berustova på "Stokshultagata". (Obs! Gammal
Älgshultsbodialekt, enligt sagesberättelserna.)

Sagesmannen nr 3. Om talade för mig när
jag, som barn, hjälpte honom plocka in äpp-
len i hans korg. Vi hade gott om frukt, så
fattiga finga för intet av far ibland. Då
sade Petter följande "J, som få så möcke
äpple å näen, Joffra väl te "Fröja" kaa
ja tra? Mor mi ha lae ner nära äpple i
jora ve "Gärdsträet" när ja va barn. Jag
frågade då Petter "Va ä gärdsträ" för näträ?
"Dä ä dä älsta som ä i träggäu" sade gub-
ben, men vad "Fröja" var visse kaa inte.
Jag frågade min moder. Hon svarar "Bry
dej inte om va Petter säger, han ä gammal
o. barnli bleen." Jag har ej mera än den
gången hört dylikt, förrän eder fråga gjor-
de mig påmint där om.

Om den sista kärven har särskild be-
tydelse, så är det antagligen den, att man
i gammal tid offrade sista skörden åt "Gla-
san". Obs! Läs insädd berättelse; av sagesman "Stoi-
na, Jansson, "Lilla Gölshult. Obs! Väl talade må-
gan gammal om "Årsäringens gud". De hade
ett konstigt namn; men det har jag glämt. I
hednatiden tycktes det, som fäderna haft
gudar i karratal. Min mormor "Susanna,
Erlandsdotter" talade en sägen, att bland de
många heniska gudomligheterna fanns en gud,
som stod på en bro, mellan himmel och jord,

Forts!

guden såg hundra mil åt alla håll och han
 hörde ^{när} gräset väkte. Guden blåste i ett horn, och
 varskodde de övriga gudarna, så jättarna ej
 fingo överrumpla dem, de ville gudarna ant.
 En fru till någon gud hade "Ewighetsäpplen" i
 en ask; den, som fick en smula av dessa äpp-
 len kan varken dog eller ålradas, men ^{ann} några
 offer till dessa gudar talades ej om. Jag näm-
 ner detta som i förbigående.

"Thor." Kallades av de gamla stundom för
 "Tofam." Egentligen var det Askam. Min
 fader, sagesmannen N° 4. sade att "Thor" ja-
 gade jättar, men "Oden" sköt trolla. De gam-
 la trodde att "Thors" vagn åstade fram bull-
 ret i molnen. Vagnen drags av 2 hiskligt
 stora bockar, "Di frösa så ellen sto ar näs-
 borrararna på dam" Det var givetvis blick-
 ren. Gamle Petter, sagesmannen N° 3. hade sett
 Thor. Så låta den gamles ord "Thor ä gruelia
 grovväxt; ä han har rött kortklippt hel-
 skägg. Åh, ej "wältejar" (livrem), som när han
 drar åt nå ett höl, blir han dubbelt näp-
 ker. I häjra hämma har han en hammare,
 som han slår ihäl jätta mä. Han kan
 spräcka dä grueliaste berg mä den ham-
 maren; så nu har Thor släjet ihäl de mäs-
 te jätta. Obs! Samliga gamla trode, att flint-
 yxor, från stenåldern, voro "Åskaviggas."
 De trodde Thor slog ihäl jätta mä så-
 dana yxor; men i bräska glömde han
 en och annan kvar. "Åskaviggas" botade
 för "Ehta" (gikt), om de lades eller fast-
 bands på det sjuka stället. Borna "Mok =

sols" i "Stroasilke" kring ett nybyggt hus,
skyddade "Åshvige för "Væll."

Min farbror, sagesmannen nr 5. talade, sist
året han levde om "Odens jakt. Ober! Jag
återgiver den gamle hedersgubbens ord;
samt han talat dem: "Du men lille!" "O=
den, han jaja troll. Han rier på en
häst, som kan springa lika bra i luf-
ta, så på vatten, samt på jora. Allri
blir den hästen trött. Så har "Oden"
en hunnar, som jaja trolla. Den ene
hunnan ä finmälk den andre ä grövre
i målet. Bäst hörs di i lofta tidit på
klara hästmornar. Fårmen "Jon, Nilsen"
han så Oden en skämt. Han hade
sköket ej trollkvinna. Han hade
benket fast på ve sadelknappan,
håret ä haret hängt neråt, ha va
nakter, så brösta hang åk slaw-
rade när han red."

Samme sagesman sade också: "Som du
väl hört farden säga, så hade våra för-
ätrar en går i "Krokskult" ä så "Björkebo".
När di slädde "Ivargölakärret" ble dä
åska ä regn en da. Di kröp in i änga-
la mot aväcket, men moer hade in-
te hunnit in utan va ve dörra. Då kom
ett "lylke" rollanes, som ett stort "Værpe-
mytå" ä ville in i laa. Men kära satte
liar i kors i dörrhålet, då skrek dä nr
"lylket" "Ja bort skålet!" Lia di feck stå
kvar, ä bylket rullade ä neråt "Åspeharjen".

Uggr. av. Carl Hugo
Johanson (Vehing). b.
13/9 1874

Småland.
Kvaks måla m.

Då slo åskan ner o brände opp att." Så slöt
den gamle sina uttagor.

Obs! Dessa sagor lita väldigt skeptiska; men
 jag måste skriva vad de gamla sagt, annars har
 jag inget att meddela.

Obs!! När jag söker utforska, att den
 hedniske "Loke" haft med Tor. bliben, gödsel-
 körning m. m. att göra, då kommer jag ingen
 vart, ingen här har hört därom det minst
 ka. Men i Ödra v. meddelanden står också
 "Loke." Det sista namnet drager mig till Ten-
 ken, att så kallade fäderna Spindlar. Inför
 det sista namnet har de gamla i samband med
 d. s. k. "Bondpraktikan" haft mycket att berät-
 ta. Min fader, segesmannen nr 4. har för mig
 berättat följande. "7de veke när locken
 snärjer å kerjora, då ska dynga köras ner,
 å sjundevekehörnet sä. Men så helst tidigt
 på morgonen när månen är i ny, åh sunnan-
 väser blåser i by. Obs! De gamla trode, att i
 ny fick alla levande väsen bättre krafter, men
 på ne så avtog krafterna. Ur "Bondprak-
 tikan" heter det, "Korn, ärtor, lök och bönor, sär
 vettig man i ny." De gamla rättade sig efter
 d. s. k. "Veckoräkningen", som börjar med 13de veke
 natten till den sjätte april, som och kallades
 "Gamla Vårfrunatten." "Veckoräkningen" slöt
 med 4de veke d. v. s. natten till den 15de juni. Vi-
 dare heter det "När locken ej snärjer änga
 du slått ve "Olsmästekrok" d. v. s. vid 29^{de}
 juli, då få vi äta torkkorn, åh kräka

gnöla ätter nedesta leden av stubben. D. v. s. Efterammaren blev torr och bet, så säden brä-
magnade och ingen "kialöpe" (= efterkör) blev
på ängarna. Men sen hette det vidare. "När
locken ve "Brynolle" (= Brynolv) d. v. s. 16de augusti
lycker grinna i by; då börja "kornblitrar"
på natta lysa i sky. "Kornblitrar" ett egen-
domligt ljungande vid nämnda tid. Bleka
blitrar, utan äska; blottom natten; hela him-
lavalvet i öster lysar därav. Detta var ett gott
tecken; ty då "geck kornet i "Rö" d. v. s. kornen
blevo på natten röda, sen barvas ej sörja
för öl eller bröd." Sagemannen N. G. sade sist
tiden sommar, då vi mejade en liten kornåker.
"Nu för tiden syns sällan nära "kornblekar"
(kornblitrar.) Hur är därmed fatt, sporde
jag? "Ja tror dä ä för dä di sår så lite korn
nu för tiden", sade den gamle. Jag sporde åter. Tror
Ni, att "kornblitrarna" stå i samband med kor-
nets magnad? "Dä tror ja, äh dä trodde mia
förfäder", blev svaret; men någon förklaring
på sammanhanget fick jag ej. Vidare sade de
gamle. När locken snärjer snärjer stubben nären
fällt hö äh "Solbrök" (= värmedullring) står i öster,
ä häck loftar gott i änga, då gäller dä äh.
huva äh höra hö äh säj (= säd), för då få vi
fri dygus väta ä ras." Vidare skulle "lag-
gän" (ladugården) varje häst och vår sopas ren
i tak och på väggar från "lockanät." "Få kri-
antura i rej sänt skäp bli di "Grettena" ä häng-
er huve äh inte vell äta." Vidare trode de gam-
le, att om en locke kom på sin träd mer på dem
och han var svart, så fingo de sorg; men var
han vit fingo de spörja glada nyheter.

Alltså tyckes locke=(spindel) för de gamla haft stor betydelse här i orterna när det gällt uträna väderleken och lämplig tid för värsädden m.m. Obs! Vad jag meddelat om nämnda djur, från de gamla, är för att visa deras tänkesätt och tro, men därjämte vill jag ej på något vis bestrida, att "Loke" i gammal tid spelat in i dessa göromål i folktron, fast det ej kommit till min eller mina sagemäns kännedom.

dam.

Lägger om påskfirande i gammal tid.

Påskan och den "Heliga"veckan="Dymmelveckan;" äro mycket sagoomspunna från svunna dagar. "Fastlagsriset" som ännu delvis gagnas i vårt land, känna åtminstone vi äldre till. Så "Palmvändagen" då man gick att bryta kvistar av sälgen=(salix caprea), som här kallas palmar, fast denna växt ej har alls med palm värt att skaffa. Så ha vi "Dymmelansdag" varefter veckan här har namn. "Dymmel" tros vara härlett av det "Händska" "Dymbol," som betyder "Dämpad klocka". I gammal tid bortogs kläpparna i kyrkklockorna på "Island" och ersattes med träkläppar t.o.m. på "Långfredagen". Men på påskdagens morgon skulle klockorna vara som före "Fastan". - Men i gammal tid dreva mörkrets makter sina hemiska spel under den "Heliga"veckan. På "Dymmelansdagsmorgon" före solens uppgång, voro herkäringar i farben med att trolla till sig andras smör och mjölk, även att taga styrkan av andras

kreantur. Kunde en hexa få hår från grannens
djur på "Dymmelansdagsmorgon" och sy in håren
i sin "Kjollinning" så bar hon styrkan från dessa
djur till sina egna. Men det gick att "Försäk-
ra" djuren (ej i något bolag) utan på följande
sätt. Man stoppade "Skällekons" skälla full av
hä på tisdagsaftonen. Detta häet fick varje
djur nåka sträu utav på "Dymmelansdagsmor-
gan; så måste man i tid rita 3 röda kors över
varje dörr, gluggar o. d. Även stå in* "våarbäl"
i dörrtrösklarna. Även skulle man smeta ryp
färskhogödel över dörrarna, med den skulle man
röka djuren på våren innan de släpptes ut på
"Bete". Så var man betryggad i ladugården; men
värre var det utom hus. Lagesmannen N. 5. har
berättat följande för mig då jag var i 15 års åldern.
För gårdarna "Brantholt" i "Fräksmåla"
sacken tjänade i gammal tid en husar, som
hette "Frid." Så kom en trollkona och slo sig
ner i en liten öde stova i "Träbaggen". Om en
tid kom en luffare å bode ihop männa; ing-
en fick dam åtskilys. Men kären va gote å
bränna ut tjärdalar; så han fick arbete i
orten. Herrskapet köpte sig en ko. Trollko-
na tjumjölkte bändernas kor i hagen på
sammaren. En "Dymmelansdagsmorgon" skul-
le "konan" gå bittida till "Frids" å trolla till
sig hans "Pänke" (= smör.) Detta hade "Frid" för-
utsett; så han låg på vakt med ett ris och en
"Moekeshovel" (= gödselskyffel) bredvid sig. Troll-
kona kom i dagningen med en bytta i han-
den; gick ryp på gödselstacken, och klådde
av sig naken. Sen skrek han "Så långt detta

* "Våarbäl": Skäl av oxar, lic o. d. som gått ränder av väda
under arbetet. Jakt.

ropet hörs så ä "Pänköt" mitt." Sen satte han sig på huk med bytta mellan knäna å mjölkte ur luften. Då sprang "Frid" opp te ma, åh klädde henne mä riset, så fjät så dä hördes lång väj. Sen vältratte han "kona" i dynga å öste på ma gässel kess ingen konne si va ho va utå. Sen fick han gå. Herrens kavaljer och han sålde vad de ägde och reste från orten ingen vet vart, så slät sig den gamles ord.

Så ha vi påskäringar och deras "Blåkulla"
färder."

Herorna skulle i gammal tid fara till "Blåkulla" och få sina kontrakt förnyade av Fan. Även skulle han fylla på nyolja i deras horn. Färden skulle ske "Skärkorsdagsnatten" men de måste vara åter innan första "Kaneqälla" d. v. s. innan tuppen galit på morgonen eller något före kl. 1. Kunde de hava med sig små flickor voro de särskilt väl mottagna av Lucifer; ty han fick då ingiva barnen "hexnatur", så han var säker om dem vid någon ålder sådes det. I "Blåkulla" bedrevna herorna med Fan de liderligaste utbrött, som kunde tänkas, så de de gamla. Det gick ej resa till "Blåkulla" första gången utan att vara biträdd av en hexa, som varit där förr. Enligt sagesmannen N. T. tillgick det på följande sätt. Man skulle skrapa litet malm av kyrkans ringklockor, sedan skulle man på aftonen av "Dymmel-ansdag" före kl. 12 på natten vara ensam hos en hexa. Man skulle antingen hava med sig "Ugnssopen" eller en vanlig kvast med häpp.

Desutom en svart katt. När de vora ensamman hade gammalhexan trollmedel i en grypa vid svavelläger, så drucka de av sodet och så smorde han kvasthäpparna med oljan, som han fått av Djävulen. Sedan satte de sig gränslösa om kvasthäpparna och de svarba kattorna bakom sig. Sedan skulle de kasta malmskoffet i svavellägerna och säga var för sig "Min själ komme aldrig närmare himlen än detta malmskoff kommer när klockorna." Samt "Här opp och här ut!" Då foro de ut genom det vida rökfånget; och så i vinande fart till "Blåkulla". När de foro hem fingo de ej titta åt jorden, ty om de vora över en kyrka, så fastnade de på koruspiran och sluppo ej loss förrän solen gått upp. Att man i gammal tid trott på slik vidskyelse bevisas av de många "Hexeri-processerna i Carl XI^{tes} tid; tilli äntligen läkaren "Urban; Hjörne" till fallt bevisade det oriktiga.

Något om bröllop, tro och seder vid, före och efter vigselns förrättande i gammal tid.

I gammal tid vora kraven vida större på dem, som ville ingå äktenskap, än i vår tid. En yngling, som ville hava gott namn om sig; måste under friaretiden giva flickan s. k. "Känningar;" som han snickrat. Det första var "Bröstbelev." (klappträet.) Det skulle vara vädligt fint med sirningar och flickans Initialer samt årtal. Verktygen han använde vora yxa, bandkniv, och "Stubbrumpe;" en kort, bredbladig fällkniv med äkta hornskaff. Dessa fällkni-

var smiddes i "Madessjö" socken. Så skulle
 han snickra räffla med flickans namn
 i shaftet, även "Kavleträ" och rulle (en
 primitiv mangel) o. s. v. Men flickan var
 ej lottlös. Han skulle spinna s. k. "Nyårs-
 tråd" och giva sin tillhänkte, som nyårs-
 gåva. Han skulle väva av lingarn "Ho-
 vektäje" (huvudduk) och giva åt den bli-
 vande svärmödan, även väva och sy
 skjorta åt sin pojke. Kunde han ej det,
 så sade pojkens föräldrar "Ja ska du hä-
 va dej te mä dej dära gåsa för, ho kan
 inte spinna dej en tråänne te å lappa
 dia strumpor mä en gåus". En fullgod
 flicka borde vara så stark, att hon kunde
 vrida genomvätt ullgarn, så ej en droppe
 watten rann ur det, när det hängdes att
 torka. En god dräng borde vara så stark,
 att han kunde hålla gårdsgårdstören i
 venstra handen och med yrau i den hög-
 ra vässa störens storända utau att stöd-
 ja mot något. I gammal tid måste
 pojken hava "Bönaman" för sig, som fram-
 läde hans ärende för flickans föräld-
 rar, ty de voro hennes giftamän. I
 "Gödeshult" "Nghultssocken" bodde en kvinna
 "Lavisa". Han gick och "Bönade" samt
 spädde i kort. "Lavisa" hade många
 namn. Tex "Färra i markä", "Färrapaplä", "Lus-
 tig dänge" "All världens bönaman" o. s. v.
 Inbet litige de blivande kontrakterna giva
 varandra presenter till hand eller fot före
 första lysningsändagen om äktenskapet
 skulle bliva lyckligt. Pagersmannen N: 8.

har berättat. I gammal (mycket gammal tid)
 skulle fadren, om han hade tillkännagiva 3 sön-
 dagar å rad från "Fyrkovallen", sin giftas-
 lystna dotters vilja sålunda: "Min dotter
 vill i äkta manna; jag skall hennes ore
~~sa~~ sanna." - På lördagsaftonen före andra
 lysningsdagen, kommo byns ungdom
 släpande en väldig björk till brudens hem.
 Ungdomen skulle då bjudas på mat och bränn-
 vin annars fick björken ligga med storån-
 dan på "Förskullbron." Det kallades, att giva
 kontrakterna "Krycka;" ty när prästen
 lyfte andre gång för dem; så sade, att
 han "Slog benen å dom." Ovi! Seden är nr-
 gammal, har varit länge bortlaggd här i
 orterna, men är nu återkommen till heder.
 I gammal tid gifte sig bondeståndet hälet
 inom "Släkten." Om kontrakterna inte hade
 så stort "Giftastöcke" för varandra så sade
 föräldrarna ungefär så här: "Moer åh ja vi
 hade inte så stort öcke för varandra; men
 vi ga oss ihop, åh så fick våra pengar stau-
 na inom släkten, åh vi ha trevet gott." - När
 nu allt var klart d. v. s. den blivande brui-
 gommen "Begävatna" med, schal, silkeduk,
 psalmbok, gåvedosa av silver, och vigsel-
 ring, mandakar av vitt skinn m. m. då fingo
 brudens föräldrar och brudens syston gå-
 vor av fästhermannen. Det kallades att "Län-
 ka ihop släkten." Om förmögen bonddot-
 ters bröllop skulle rätta 3 dagar, sista
 dagen dansades "Trona å brua." Ovi!
 Allt i detalj beskriva ett bondbröllop i
 gammal tid blir för drygt; men jag skall

hålla mig till nu döda sedur och tro. När brudgummen på bröllopsdagen anlände till brudens hem borde han först se sin blivande man innan han sett henne. Så han från skymundan såg honom, skulle han sprax draga av sin vänstra sko; sam^{ej} borde sitta hårdt; så födde han sina barn bätt till världen. Skulle bruden vara viss på sin mans trohet borde han på bröllopsdagen i hans mat insmulla hjärkat av en "kuttreduva" samt ett orkvik "svärdsligerot". Men mannen kunde ju få misstankar om sin hustru; men det gick att förekomma på följande sätt. Kunde han i hennes mat på bröllopsdagen inlägga en liten bit talg av en "Brunstig" bock, så kunde han aldrig låta sig famntagas av en annan man. Detta efter sagesmannen nr 9. Gubnet fick bruden glämma att i brudbrömmen, före vigseln lägga en "Fölverpäng" om han ville bliva förmögen i sitt äktenskap. Ville man se vilken flicka som skulle "Stäbru" i byn härnäst, så gick det för sig på bröllopsdagens afton. Flickorna slöta en ring kring bruden, som hade hårt förbunden ägan; så gingo de runt ett par varv. Bruden lyfte kranan av sitt huvud och satte den på huvudet på en av flickorna i ringen; så visste man då var bröllopet härnäst skulle ständas i byn. När bruden följde sin man till sitt nya hem skulle han hava en hund eller svart katt, som gick först in i huset, så skulle han kaska salt i elden, samt sitta på spiselkälken och äta bröd och smör, så fick han ^{ej} "Frånad eller del hem han lämnat."

Något om konstflad kärlek "Förgörning"
samt botemedlet däremot m. m.

Slagersmannen nr 10. berättade för mig för cir-
ka 35 år sen följande. "Om det var en flicka
eller gosse; i gammal tid, som icke fick gen-
kärlek av föremålet för sin sympati, så
kunde den väcka en häftig kärlek
på följande syndiga sätt. Man gick och
rupsökte sig en huggorm; satte en klyka
om ormens halt, så han gapade och så med
en liten tång ryckte ut ormens klruna
tungga, som av de gamle kallades "Fadd".
Så skulle man låta ormen levande krypa
från sig. Den lilla tungan skulle man bä-
ra i en mycket liten påse, av rött silke, vär-
mast kroppen på hjärtat i 3 dygn. Om Tor.
en gosse; som ej hade något hopp hos sin till-
bedda, hade tungen dolt i munnen, och
sade åt flickan "När jag måste skiljas från
dig, så gif mig en rista kyss och hon lät
sig kyssas; då blev han så kär i den för-
smädde, att hon städse ville vara i hans
närhet. Obs! Prodde de ihop ogifta då va-
ra den lidertiga kärleken, men gifte
de sig, då blevo de hidskliga avänner;
ty prästkappan och äktat guld tälde ej
den kärleken, sade hon. Obs! De gamla
sade om t. ex. en förälskad flicka, "Hon
springer ätter honom, som om hon va-
re "Förgjord". Men så gick det att bota
sådan kärlek på följande sätt. Den, som
blivit "Förgjord" måste skaffa sig en
skvätt vin av det som blivit över i

Kalhen då församlingen begätt H. H. Natthvard.
 Sådant kunde möjligen gå genom kyrko-
 värdarnas hjälp. Så skulle den kärleksbran-
 ke slå vinet i sin venstra sko, skaka
 om det och så dricka det till sista drop-
 pan, då var förtrollningen hävd och o-
 vänskap intog den konstlade kärlekens
platts. (Rusligt!)

Lagesmannen N. H. berättade för cirka 25
 år sen följande för mig. I gammal tid kun-
 de man hava en flicka att gå sovande till
 sig på natten eller en flicka kunde hava
 en gasse att gå; men ingetdera könet fick
 gå över rinnande vatten ej heller ropas vid
 namn; ty då vaknade de. Den, som skulle
 få föremålet för sin kärlek att komma sovande
 på natten måste iaktaga följande. Han
 skulle på våren i "Grodkväket" fånga en
 groda och innesluta i en ask av näver
 i vilken stuckits många små hål. Se-
 dan skulle han på morgonen i timman
 (Marstimman) före solens uppgång gå na-
 kot till en myrstack, hastigt gräva ner
 asken och hastig därifrån. Obs! Den pin-
 de grodan började "kväka" när myrorna
 genom hålen i asken kröpo in och bör-
 jade äta henne. Hastade man ej där fick
 man i öronen höra det "kväkandet" i all
 sin tid. Om någon tid var blott ske-
 lettet kvar av grodan, det skulle man ta-
 ga vara uppå. Sen skulle man stjälta 3
 huvudhår av den, som skulle gå, och
 linda om grodskelättet. Varje torsdags-

natt mellan kl. 12-1 skulle man bära asken med dess innehåll i vänstra armbålen, då han sovande den, som huvudhären tillhörde, så framt den ej behövde gå över rinnande vattnen eller bliva rofsta i namn. Sagesmannen N. 12. Omkallade för några år sedan, att hans moder "Lena, Sophia" hade en piga. En granne i "Timramåla" hade en dräng, som var kär i flickan, som ej ville äta honom. En torsdagsafton sade han åt jämtan "Kan ja inte få dig på annan vis, så ska du få gå till mej i bonnens lada i natt." När flickan kom in för att äta "kvällsvard", så grät hon. Hennes fru frågade: "Varför gråter du?" Då talade flickan om vad drängen sagt. "Lena, Sophia" sade "Kan tro den fulingen om dä, men gör du som jag säger!" "Gå i svinkuset å knyt å strupbandet på ditt vänstra ben å knyt det stadigt om saggans vänstra framben och lämna dörren å glänt, glöm ej att det skall vara saggan, för galten han går inte för dig." Fråga så drängen i morgon vad han tyckte om fästet, han fick i natt." Mellan kl. 12-1 på natten kom saggan och lade sig bredvid honom i det nyslagna häst. Det värsta var, att han ej fick saggan äter förrän solens första strålar syntes, då gick han skälvnakt hem. Så slutar denna berättelse.

Några berättelser om "Skogsmysen"
eller "Skogsmuvan".

Sagesmannen N:13. har berättat följande. Å "Thorshultsmåla" ägor bode en arbetare "Jon, Persson". Han såg "Skogsknivan" en natt då han svedde och lade vedjor till "Gärds gårdshäck". Han hade vid midnatt lagt knull sig vid elden att vila. Då stod framför honom en vacker kvinna. "Persson trode vem han var. Han sade: "På Guds makt bjuder jag dej fara dit väipran du är kommen!" Då kastar hon ut hans eld; så kol och bränder foro åt alla vederstreck, och så hördes ett hänskrau bland trädens toppar.

Samme sagesman har berättat. Jag och 2 mina kamrater "Karl, Johansson" och "August, Svensson", vaktade upp många fjädrar en afton på "Thorshultsskog". Vi gjorde oss en eld, vi anto omkring till det blev riktigt mörkt. Då tände vi eld i "Tacklycktan."; en mindre rund korg av järnskenor i vilken var fjärved; korgen bars i ändan på en galvar lång stång, så det gick att lysa upp i furorna. Vi funna ej någon fågel fast vi räknat rätt 8 fjädrar "Plagit upp". När vi lyst en stund varnade "August, Svensson", att fast vi voro 3; så var därjämte skuggan av en kvinna oss följaktig. Han gjorde oss uppmärksamma därpå. Då sade jag: "Lär ä' skit i väjen." "Som Nils, Svensson" sade orden, så fick lycktan en smäll, så varenda "Törespäu" föll ur, så skrattade det i trätopparna och lät som när en kvinna klappar i händerna. "I den matten finna vi icket" sade "Nils, Svensson."

Sagesmannen nr 9. har berättat följande: "Det finnes en sjö på "Thorshults" ägor; i "Träkinnå-socknen; som heter "Trehörningen". En för länge sen varande lanotbruk: "Karl, Johansson" var där jämte sin dräng "Karl, Gran" och fiskade en sommarnatt. Då fingo de höra vid en klippa uti sjön en underbart vacker fiolmusik. De rodde till klippan, men då lystnade musiken. Då lade de ut näten omkring klippan och började "Fy." (= pulsa.) De fingo näten fulla av stora fiskar; som de lade i båtarna. Då höjde sig, till hälsken, en vakot manspersan över vattnet, han var gammal och hade vitt, långt skägg och hår. Mannen frågde: "Hvad tyckte ni om spelet?" "Det var vackert," sade "Karl, Johansson," men bättre kunde det vara." "Ni skall få bättre när min dotter kommer med de andra "Fela" (Fiolen); så sjönk mannen ned i vattnet. Då hörde de toner, från djupet; som närmade sig. "Något så fängslande och vernodsfullt har jag ej hört för" sade "Karl, Johansson. De rodde ägarblichligen hem med sin stora fiskafångst. Vi vågade ej höra musiken till slut sade de."

En andra saga av samme Sagesman,

En ung dräng "Tjäder," var en vacker sommarnatt ute å fiskade i en vik i den store insjön "Stugunnen," som även sträcker sig till "Thorshults" utägor. Då hörde han från andra sidan viken en klar kvinnoröst ropa: "Tjäder! Tjäder!" "Ro mig över viken."

Drängens rodde åt det håll varifrån rösten hördes. När han kom till andra stranden stod där en skönhet av första rang. "Tjäder" lät henne sätta sig på båtens akter. När han såg npps hade kvinnan på ett lätt-sinnigt sätt blottat sin kropp. Då sade "Tjäder" "Min flicka, djärves I så göra i en ung mans närvaro, det kan lända oss båda till föga heder." "Tjäder" närmade sig flickan. Då han skulle fatta tag i henne, vände han honom ryggen, som såg ut som ett ihäligt träd, och sade "List du kristen jag lurade dej." Då knuffade "Tjäder" henne i vattnet och sade "List du fan nu plurrade jag dej." När han lycktes sjunka hördes ett hänskratt i skogen.

Gagesmannen N° 14. omtalade för cirka 35 år sedan för mig följande: "Nära Kalmar-Eksjö lunds-vägen ligger i norra delen av "Bräcke" socken gården "Bjällingsmåla". I medlet av 17de århundradet ägdes nämnda gård av en ung, förmögen, bondson. En månljus aughtaften var han på den nära belägna "Stora Hirsjön" för att fiska i den s. k. "Rankullaviken", som fått namn efter det intill varande "Rankullaberg". Där såg han på bergets topp en ung, mycket vacker flicka vid en stor eld koka gröt. Då han, i sin ekstock rodde förbi berget, sade han på skämt: "God aften min lilla fästma!" Flickan frågade: "Känner du de orden?" Då svarade han "Ja, i dag ett år till." Tiden gick. På aftonen, ett år efter samma dag, kom flickan elegant klädd. I vardera handen hade

han ett kruske av silke. Båda fyllda med guld och silversaker till ett mycket högt värde. Han satte krusken på det stora bordet, så det klang i salen; så hälsade han god afton, räckte handen åt sin blivande man och sade: "Här har du din lilla fästma." "Hjärligt välkommen svarade han." "Imorgon följas vi åt till prästen." Så sade flickan: "Kristen, jag kan ej följa dig dit; men jag ger dig det löftet, att hålla allt, som den kristna boken (Bibeln) ålägger en god hustru mot sin man." Därvid förblev det. När 2 år gått, blev mannen något hård mot henne enär han ej gav honom något barn. Varande socknens rikaste man, ville han ha arvinge. En gång grävde de en brunn på gården; där flera starka karlar arbetade. En väldig sten låg i jorden och föll till gropens botten. Med de primitiva hissinrättningarna, som de ägde, kunde de ej få stenen ur gropen. Då steg unga frun ner och lyfte lätt och ledigt upp stenen. Då sade en av männen. "Hur är det fatt att frun, som är så stark är sin man så undergiven i allt?" "Jag har givet det löftet, att min vilja skall vara hans vilja undergiven och han skall vara min herre." Några år efter den tiden byggde dom ny ladugård i "Bjällingsmåla". De understa timmervärvet voro stora bitade ektimmer, så 3 starka män hade nog att lyfta en ända i sänder upp på vagnen när de skulle forslas fram; men frun knäppte armarna om dem på vittlen och bar dem ledigt till vagnen. Aldrig åldrades frun, och aldrig blevo hennes kläder slitna eller

smuttsiga. Efter många års sammanvara dog
hennes man. När de om morgonen skulle bära
honam till kyrkan, fingo de ej kistan ur fläc-
ken. De sade detta åt frun. Han sade då: "Vid
stranden av det vatten där vi funno varandra
skall han vila, han är min man, den vigda
jorden mottager honom icke, så skedd. Platt-
sen kallas ännu "Gubba grav." När begravnings-
dagen var till ända syntes ej frun mera på
Gården.

Obs! "Ranckulla" berg och gården "Bjällingsmilla" har
jag sett många gånger. I min ungdom tabades om
händelsen i Gården.

Om underkur.

Slagsmannen n:o 15. har berättat följande: "I byn
"Näs-kult" i "Fägerhults"-socknen Kalmar-län,
bodde en bonde "August, Persson." Han fick en
svår värk i beuen. Ingen läkare kunde råda
bot ej heller hjälpte bad och brunnsvrickning.
Då vände han sig, genom ombud, till en s. k.
"Klok käring" i "Tuna"-socknen i Kalmar-län.
"Persson" var så krank, att han ej kunde resa dik
själu utan sände sin dräng den 9 mil långa
vägen med skänker till den "Kloka." Han sade
åt drängen att fara hem och hemta den skjor-
ta, som "K. Persson" bar närmast kroppen, samt
3 silvermynt från hans hustrus. Drängen vän-
de åter med skjortan och mynten om ett par da-
gar. Kl. 3 om morgonen vark han väckt av "käringsu,
som sade att han måste vara hemma före solnes-
gång; så "Persson" fick taga på skjortan. Drängen
red i sträck hemåt och hant i tid. Mynten, som
han signat, skulle offras å visst ställe i "Gårdvedaån"
De gjorde så och "August, Persson" blev frisk.

Mannen med det sjätte sinnet.

Rugesmannen №15. har omtalat vidare: "Pelle
 i Kroken" bodde i "Vissverums"-socken "Kalmmar-
 län. Han var skicklig i att bota sjukdomar hos
 folk och få. Denna konst hade han fått lära
 av en medfånge, då han suttit inne ett år. Hans
 kamrat var dömd på livstid. "Pär" fick av honom
 en bok, som han fick kenta hos sin medfånges
 ryshon. Boken var handskriven på 16 hundra-
 let och hette "Örpenkrans." Yngen fick läsa "Pella"
 bok. När "Pär" satt fången å "Kalmmar slott", så
 sade hans medfånge till honom en afton. "Vill
 du se din hustru och din pojke?" "Visst ville "Pär"
 det. "Fnytt då min gördel om dig, men när du
 kommer hem får du ej väcka henne eller pojken!
 Så band han för hans ögon. Bindelen fick han
 lösa när han kom hem, men när han trädde
 ur sin stuga skulle den åter vara för hans ö-
 gon. "Pelle" kom som i en dröta. När han åter kom
 till hans stod han på ritt stugagolvet. Han tog ett
 av sin hustrus strumpband i sin ficka, band för
 sina ögon och trädde ur sin stuga. "Pelle" visste
 icke om något förrän han vaknade i "fängel-
 sevaluet". Han trodde sig hava drömt, men
 strumpbandet i hans ficka talade tydligt om
 verkligheten. "Pelle i Kroken" visste vad som sade
 eller tänkte om honom om han var långt borta.
 Även visste han var saker och ting funnas om
 de voro mittals borta. En gång hade Rugesmannens
 faders fäth en häst sjuk. Han skickade bud på
 "Pelle", men det dröjde några dagar innan han
 kom; så han kurerade hästen själv. När han kom
 in från skallet sade han, "Nu vinnas jag inte efter-

om "Pelle" kammer, för nu har jag kurerat hästen lika bra som om han vatt här." Men hästen blev icke frisk. Om 3 dagar så kom "Pelle." Då sade sagermannens fader "Du har dröjt Per." Han svarade. "Jag har haft många under vägen, som jag måste besöka, jag tänkte mej icke gått till dej för du sa härandan; att du botat hästen lika bra som "Pelle i Kroken". Sagermannens fader sade "När jag hörde de orden, blef jag så skamsen, som jag fått en duktig örfib." Men "Per" sade åt sagermannens lilla syster "Du har bättre vid att gå till dej änga jag visar dej; där vid en sten på sörsia växer vita blommor, det finnes ej mer än ett par fjog placka dam och bär dem till mig!" Flickan gjorde så. "Pelle" kokade därav medicin, som gavs åt hästen. så han snart blev frisk. "Pelle i Kroken" var aldrig dyr, kom han icke försent lyckades han alltid. Han var en stilla olyckligt person, som efter sin död saknades av många.

ga.

Något om midsommarfirande och midsommarnatten i folktron från gammal tid.

Och! Vad som nedan följer är till stor del efter avlidna faders utsagor; men även från personer, som jag arbetat tillsammans med i yngre år då jag reste uppåt landet.

Det ligger i sakens natur, att gamla sedvänjor blivit bevarade av bönderna, ty den jordbruksarbetande befolkningen idkar ju även boskapskötsel. — Att sätta in "Midsommarslöv" i "Laggån" = (Hadugården) är av gammalt.

Sådan löv sparades för att giva "Triantura" när när^{de} sattes in för hösten. Då blir di inte sjuka på vintren" fröde de gamle. En värmeländing "Ericsson", som lärde mig koka, sade det att i "Värmland" plockade man "Messommarslöv" på grannarnas ägar. Det skulle vara 9 sorters löv. T. ex. Björk, asp, ask, al, hassel, sälg, hägg, vide, och pil. Detta löv givet åt sina egna djur vid högtider förde styrka och hälsa från grannensdjur till sina egna. Min fader, sagesmannen n° 4. ombalade, att blommor plockade "Messommarstratta", som bar namn efter Frälsarens moder vara särskilt välgörande och hälsobringande. T. ex. "Jungfru Marie Hans" och "Jungfru Marie Tärar". Iven "Molla" upphängd i "laggärn" skyddade för prolldam. D. o. k. "Messommarstratten", som bestod av 9 sorters blommor, med 9 sorter i varje grupp alltså 81. blomma, plockades innan rolen var uppe och hängdes i stugan med skapten uppåt bringade lycka och enighet i familjen. - En midsommarmorgon, då jag var ung, var jag föremål för följande. När jag efter att slutspelat på "Messommarvakten" stod och lade in min gamla fiol i lädan, och skulle gå hem; kom en ung, glad flicka och räckte mig en sådan bukett. Hon sade "Lägg den under kudden när du kommer hem för att sova; så får du i drömmen se den flicka, som skall bliva din maka." Jag tackade och lovade göra så. Jag var verkligen på blommorna. Att jag i drömmen såg flickan, som gav mig buketten, var ej något under; då jag måste erkänna, att hon var min käresta. Men intet blev

han min; ty han var bestämd åt den oberveklige
 döden i unga år. Att jag, i ovan realiserade, till
 en del, skrivit min egen självbiografi blyges jag
 ej över. Obs! Det var ej ovanligt att flickorna
 gavo åt pojkarna "Messommarsblommor". S. k.
 "Johannesgräs" plockat midnattsnatten ansågs
 besta människor och djur. En skänning med-
 delade, att korna skulle vara ute midnattsnatt-
 snatten, så blevo de feta och mjölkade dubbeligt.
 Men hästarna skulle stå på ställ midnattsnatt-
 snatten annars togo de ej hull utau blevo
 "ruggiga" och magra. Även slädde de ett fånghä
 på midnattsnatten; som förvädes till jul, där-
 au gavo de djuren, så blevo de feta och kraf-
 tiga trodes det. - Sagesmannen N: 15. har omba-
 lat att "Pelle i Kroken" lärde hans gamla moder
 göra "Messommarsjäst". Det tillgick så, att han
 skulle på midnattsmorgonen, före solens
 uppgång, taga vatten ur källan innan ingen
 varit före, och blanda det med råmjöl till
 deg, samt torka det på "Pakpläter". Han gjorde
 så. När han sedan blätte upp den tunna, torra
 degen fick han god jäst för hela året. Om den
 s. k. "Daggdragningen" är till en del, i föregående
 uppbeckningar beskrivet; men ombatsbör; att då
 man i "Värmland" dragg dagg, den nakna
 kvinnan sade: "Tut, Tut," så långt, som vallkor-
 net höres är musten min."

Midnattsnatten rogade sig gamla och un-
 ga vid den "lovade messommarsstingen." Den
 pojke, som kunde "klättra" till tredje kransen på
 stingen blev, gift under året trodde man. Så
 dansade unga och gamla i ring kring stingen.
 Man "ät och säp" ur medförda matsäckar.

"Spelemannen" trakterades på hela laget. Det ville "starka ben te å stå" för alla nutbarna på den tiden; men fast jag nu är snart en gammal gubbe, så minnes jag med ungdomlig tillfredsställelse de glada, klämmiga lekerna och de gamla folkdansarna; häst då jag om aftnarna tager min gamla "Fela" från väggen och låter de unga bysna till en låt från fars och farfars tid. Jag kan på inget vis gilla nutida lekar på ungdomens "Dansbanor". Där de gå och quida sig mot varandra; som "Spädskalvar". Sorgsma ser de ut, och det märkar jag inte på; för de hava verkligen inget roligt i utförandet av de där lätt sinniga "Niggerdansarna". - När vi dansat ringlek kring "Midsommarsstånga" gingo de gamla hem; men ungdomen gick på "Lågen", som vi ropat fin och "Lävat". Här dansades polka, gammal vals, fyrmannapolka och hambo, så "svetten lachade ryggen neråt". Så "spal" vi makar och "gömde ring" och gjorde "pantlekar" tills "sola va oppe å klocka va 3." Då skulle "Tösära" (= Fiehorn) hem "Å slita å korna" (= Mjölka). Så fingo vi "Blunna te en hinna" sen skulle vi allmänt gå till "Präksmåla" kyrka, fy årets konfirmanter aflade alltid, i gammal tid, sina konfirmationslöften på midsommarsdagen. Påföljande natt var det ingen "Lwäng;" då måste vi sova, ty vanligen skulle "man i arbet" tidigt dagen efter.

Något om "Elvakekar" m. m.

Lagersmannen nr 15. har antalat, att hans fader "Johan; Samuel" Född i "Tena" socken

1829. i byn "Tigerhult." Han hade sett en "elva-
lek" i d. s. k. "Tävsjön." Från en kulle invid
sjön, där ungdomen brukade plocka "tilje-
konvalje", kom uppifrån kullen minst 50 ou-
ra flickor i ljusblå, tunna klänningar, som
släpade på marken, så deras fötter syntes ej.
Flickorna höll i varandra. Det var, som
de svävat fram på marken och ej gått. De
försunno en efter en i sjön, men vatt-
net böljade ej när de stega i vattnet. När
den sista försvunnit höjde sig över vattnet,
häll hälleten, en något manspersön, som bar
långt skägg, sen började en liv musik ve-
fodsfullt koma från djupet. Berättarens fa-
der och flera ungdomar, som såga synen,
sprungo i hast från sjön.

Lagesmannen N: 1. har berättat följande underli-
ga tilldragelse.

Invid Östersjön i "Tänevik" Döderhultssocken
bodde för långt tillbaka en fiskare i en liten
koja. Han hade en enda son, som när han var
vuxen, nästan jämt satt på havsstranden och
lyssnade. En gång fann han i havssanden ett
litet rött bröst allklart hjärta med ett häb i.
Fajken bar hjärtat i snodd om halsen. Hans fa-
der visste ej därom. En månlig natt, när han
var med sin fader och fiskade, såg han vid
kanten av sin båt en ung flicka så vacker
att han ej skädat hennes like. Han vinkade
åt honan, lög sorgset och öppnade sin famn,
som han ville sluta honom i sina armar.
Han motstod frekelsen den gången. Så talade

han om händelsen för sin fader. Den gamle fiskaren lät ej sonen följa sig till havsmattatid. En kväll, när den gamle samnat, smög sig sonen ut till stranden dragen av en underlig känsla. När han stod på "Bryggau" uppskog ur vattnet samma underbara flicka, lät den ut famnen mot honom och sade "Tveka ej att kasta dig i mina armar älskade, du bär mitt smycke om din halt, så länge kan ej vatten skada dig." Han gjorde så, han kunde ej motstå hennes önskan. Han mottog honom, de sköta snabbt genom vattnet. Havsdjuret veko vördnatsfullt ur vägen för dem. Snart kommo de in i en sal, var liksom ej fanns på jorden. Där satt en gammal man på en guldstol och spelade harpa. Tiden svann här. Han var överlycklig tillsammans med sin flicka. En gång frågade han huru länge han varit hos henne? "I sju år blev svaret. Då fick han höra ett underligt ljud bränna till ^{sina} öron. Han sporde henne därom. Då sade han: "Det är julklockorna ryppa på jorden." Då mindes han sitt hem och sin fader. Han bad att få för en stund hälsa på hemma. Han lovade det, men tillade "Låt ingen saga mitt smycke från dig, ty då kunna vi ej mera träffa. Sen slöt han honom i sina armar och de sköta fort upp till bryggau, som han lämnat för 7 år sedan. Han gick in till sin fader och berättade om allt vad han upplevat. Fadern gav då honom en sömn dryck. När han sov skar han bort det lilla hjärtat från sonens halt och gick och kastade det i havet. Då höjde sig ett sorgset kvinnansikte över vattnet och vinkade med handen. När den gamle kom in var sonen död.

En sägen om den hedniske "Loke."

Nedanskriovna berättelse efter lärerinna
"Emilia, Gustavson." Född? ¹⁸⁵⁸ Död i "Nybrö" i
92 års åldern 1930.

När jag var omkring 7 år kom Fröken "Gustavson" Litterärt!
till mitt hem för att hålla småbarnsskola; skol-
hus fanns ej mer än ett, det var vid "Ålghults"
kyrka. Bland de berättelser, han om aftnarna
talade om för mig var även följande. "Loke"
betraktades av våra hedniske förfäder, som
det andas upphosman-(Sjävulen.) "Loke" var
av jättestäkt och ville gudarnas fall och
människors fördärv. Han nästlade sig
in i gudarnas bering, som jag tror, hette
"Sögård". Bland gudarna fanns en, som
kallades "Balder". Han var framhetens och
skönhetens gud. "Loke" ville döda honom;
men här till måste han hava "Mistel" att
göra en pil av. Endast detta "Trollträ" kun-
de fälla "Balder". Efter mycket sökande
fann "Loke" sådant trä. Han tordes ej, för
"Thors" och "Odens" vrede skjuta på "Balder". Men
den fromme guden hade en blind bröder.
Hanam nätrade "Loke", liksom på skämt,
att avskjuta pilen mot "Balder". Den gode
guden dog, och då kom det anda i världen.
"Loke" rynde från "Sögård", sen förtrollade han
sig till en stor lax och gämde sig i en strid
å. Men gudarna toga laxen i ett nät och
band honom med starka kedjor vid en klip-
pa. Där fick han ligga i ur och skur. Så häng-
de de en stor orm över hans ansikte. Ormen

sprutade etter i "Lokes" ögon. "Loke" hade en hustru. Han höll ett fat under etteret, men när det var fullt, måste han tömma det. Då föll något etter i "Lokes" ögon. Det smärtade honom så han vred sig, så hela jorden skälvde. Därav blev jordbävning, så skall "Loke" ligga till världens undergång. Så slutar sagau. Obs! Alltså trodes jordbävning vara från "Loke," men mycket möjligt är, att han haft, i våra hedvinske förfäders tra, även med andra naturföreteelser att skapa; men jag har ej hört något därom.

Sägen om en man, som gjort sig "hård."

Sagesmannen N: 15. har antalat följande. I senare hälften av 17de århundradet ägdes den stora gården "Åhult" i "Tödra Vi" socken av general "Pechlin". Om honom säges, att han gjort sig "hård" d. v. s. skott bet ej på honom. Den, som var "hård," kunde skjutas endast med silverkula, som stöpts in om själva altarrunden i kyrkan. Var "Pechelin" "hård" så var han det inte minst mot sina underlydande. En torpare hade en mycket vacker datter, henne lägrade "Pechelin" mot hennes vilja. Han hotade med att driva den fattiga familjen från torpet om flickan vägrade honom. Flickan hade en fästernae, som var dräng hos generalen. Han beslöt att döda "Pechelin". En afton, då han hade en stor bal, stod han i övre våningen vid öppet fönster och sovalkade sig. Ett skott small nere i parken. Kulau träffade "Pechelin" för bröstet; men föll ner och blev på fönsterbrädan.

"Pechelin" sade då: "Jag vet vem du är min gosse, men det skall kosta dig livet, spar du ditt krut och lod; på mej biter det inte." Drängen sökte få sig en silverkula "Jom var signad", men ingen vågade bistå honom häri. Han rymde från orten för att undgå generalens hämd. "Pechelin" var, brodes det delaktig i sammansvärjningen mot Furstau den III^{je}. Generalen blev fängslad. Man sökte få honom att bekänna, men det var omöjligt. Då sade de: Bekänn först som rist det är det bästa! Då sade "Pechelin": "Om jag får min rökpipa och ett skälprund tobak, så skall jag bekänna när jag rökt upp det." Man villför hans önskan. När det var slutrökt, sade de; bekänner nu generalen? Då sade han "Jag skall bekänna att det smakade förbannat bra." Det var allt dom fick ur honom.

Något om julfirande i gammal Tid.

Julen är de kristnade folkens favorithögtid; men förr gjordes större förberedelser. Lant är, att gamla tiders julfirande var bemängt med mycken vidskepelse; men fräuskiljes detta från det äkta, som förekam, i julens innebörd, så finna vi att julefirandet då hade ett djupare behav i religiös mening än det som sparas hos nutida folk. - Jom ett förspel till högtiden var "Luciafesten"; som var den 13de Dec: "Lucia", säger legenden, var en kristen kvinna från "Syrakusa" i Sicilien. Hon led martyrdöden omkring 303 e. f. Kristus. Sedan att unga flickor vid "Luciafesten" bära på huvudet

kransar med små brinnande ljus uti säges vara
härlett från "Lucia". Hon hade lyckats muta
vakterna vid "Rams" "Katakomber", så hon på
natten fick gå in till de kristna markyrerna med
mat, vin och ljus. Då bar hon ljusen på huvudet
i en myrtenkrans; ty hon var i händerna
belastad med korgar o. d. Obs! Denna sägen
efter vår nuvarande kyrkoherdes "Håkansson".
När nämnda fest var slut började man den
14de Dec: med vinslakten, som försiggick i stor-
stugans kök. Kl. 2. på morgonen var man uppe
och eldade i den stora spisen, där man kokade
"Skällevatten" i en halvtunnetittel. Mot på
golvet stod ett stort, lågt bord "Plaktabavla".
När slaktaren kom mottogs han med en
stor sup ur "Tumlaren" som stod på tavlan.
Sedan gick man efter "nasse", som man fängs-
lade med rep. Innan man lade grisen på tavlan
dibströddes litet salt och några små glödande
kol, så kunde ingen "Förtrolla" fläsk etc. Sages-
mannen n: 4. sade, att inga "kvennfolk", som
var havande, fick närvara; ty då kunde barn-
ungen få svinalyske. När grisen var stukad,
skulle "Manfolka" in å äta frukost; som bestod
av bröd, smör, ost och kokat fläsk och kött. Där-
till hörde brännvin och hembryggt maltöl,
som dracks ur en "Pänka". Enligt sagesman-
nen n: 15. Passade kvinnorna på; medan karl-
arna åto; och lade en stor fjäderkudde
på svinets mage; ty detta "Länkade ihop
möcke isber." Sedan skällades och rakades
grisen, som det försiggår ännu på landet. Vatt-
net fick rinna på golvet; "Vi sampa la opp

* "Tumlaren" en liten bägare } ** "Pänka" ett laggat kärl
av silver eller tenn. } med pip. Liknade en kaffe-
kanna!

att mä vittmors "hette det. Man fick lysa sig med
 * "Spingestickor," ty de på balgljusen skulle sparas
 till "häglidlia befälle." - När slaktet var överstökad
 tillkam ölberggden av hembullverket malt, som
 krossades på små handkvarnar. Man skulle,
 till jul, hava en stor lunnra öl, som låg i kät-
 laren. Därjämte "Pier" ett maltsvagt dricka,
 som lags efter ölet. Enligt sagermannen
 n: 7 skulle när Ölet järte mor lägga sin "Tig-
 selring" däri så hollen ej bytte bort det mot
 "mostavatten." Efter berggden kom "Julaba-
 ket." Man skulle i en bondgård baka 60-70
 stora brödkakor. Det var 3 sorters bröd. "Vär-
 dagsbröd" av 2 delar råg och en del kornmjöl.
 Så "Vörtalimpor" av rågmjöl och till spad
 "malt och eubärsvört." Så "Lävebröd," av hand-
 sikkat rågmjöl och "Skummensjöl" till spad.
 Obs! En bondmora, som va nåt gott åt, ho skulle
 bjuda på jullimpa på "Värpruapöv" d. v. s.
 24de mars. Obs! Varje familjemedlem skulle
 hava sin "Julhäg," som skulle ligga orörd,
 på stora bordet, till över "Trettenadan." Julhä-
 garna bestoda av de 3 brödsorterna en kaka av
 varje sort, så bondkringla, äpplen och nätter.
 Hensfaderns häg var störst. Överst på hans
 häg tronade "Fridens duva" bakad av vete-
 mjöl. Duvan bar ett vetekorn i näbbet. Obs!
 Vetemjöl fanns ej till salu. Man vagnstörka-
 de litet vete, sen maldes det på en handkvarn,
 som hette "Tina." Man fick mala och sik-
 ta 7 gånger till en "märk" vetemjöl. Enligt
 sagermannen n: 5. Från den 22de Dec till
 och med "Trettenadan" fick man lov kalla
 rovdjuren vid andra namn om de skul-

* "Spingestickor" av mycket tunn-
 na klivna furor.

partii

le spara hjordarna och se riva mycket myg-
het i det kommande året. Björn, kallades "Gum-
mel", varg "Gräben", räv "Långrunns" o. s. v. - När
julaftan var inne var man tidigt uppe. Djuren
skulle i fodret hava "Messommarhö". Kåtar-
na var sin kaka "Vardasbrö". "Laggån" finsopas
och strös med hackat grauris. Korna skulle hava
"Pleka"=(haurenjöldeg) i vilken borde hällas
något av den helsöbringande "Messommar-
daggen". I "Veskylet" högg drängen "Lörgra-
ne" te brännst, te "Julamära". I "dajninga" åt
man en andra frukost. Då inbärs och skars
av hufvudern den stora "Pundosten". Så bröd,
smör sylta, smetakorv=(blodkorv) och stekta "Häng-
ariare"=(korvar goda, som forkats på stäng.) När man
ätit baren och lades i "Tevråa" en stor massa ved
av "Lörgran". Det skulle gnistra väldigt ur den
stora skorstenen "Julamära"; ty det hade tyt
med sig och så skände det prollen. Man stöt-
te avsiktligt med "Brännastaken"=(En ekstör)
i elden för att åstadkamma många gnistor.
Så skulle drängen, eller busets säner "Spänta
beutaböre"=(Tors kärning och häsig fura) till "Jula-
bloss, som man lyfte sig med på vägen till
kyrkau den 8. morgonen. "Blossens" stickor bun-
das samman med "Berkevejer"=(björkvisjor.)
"Blossen" hade trefaldig betydelse. Att bryta sig
med, att skrämna bort troll och menväp-
lar, som voro i farken den 8. morgonen. Så kun-
de man spå "Årvärningen". "Blossens" rester lades i hög
på "Körkesläta". Hög lågan vackert, klart mot
himmelen blev det god skörd, men bläste den här
åt ridorna var "Kärdär" att vänta. - Kvinnorna
sysslade julaftan med skurning. Man gnes

golvet i vatten med "Löra" granrisruskor och sand; så torkades sörjan opp med en "Beeke-risakvart" och vitmass. Det hela utbars med en stor kräskypfel och lades på "Lopedynge" (= En gödningskompost.) Så tinnades spiseln med "Vittlera"; ty krita saknades. För fönstren hängdes opp "Halvgardiner." D. v. r. Finna vita linnvävnader i ett stycke tvärs över fönstret, så det gick uppifrån "Fönsterhylla" på halva fönstret. Obs! Detta efter sagesmannen s. 7. Sedan skurades koppar och tenar och sattes i ordning på "Karakälla." "Mässingblysbaka" skurade. I dem sattes hemstöppta halgljus. I "Familjestuket" sattes ett "Tregrenaljus"; en cymsol af den H. "Teenigheten." I kängarna lades ny "långhalm" och rena "Pränkatäcke." (= Vävnad av grovt lin garn och till öv vita beklämsor.) Ungefär det samma som s. k. (Trasmattor.) När kl. var 12. skulle det vara klappat och klart. Djuren väntade och fått middagsfoder. Jularecket (julkärrvar) resta åt fåglarna. Så samlades hela familjen kring den stora kokande "Lofjelgryta." Man doppade var sitt brödstycke i det feta sadet och åt det tillsammans med varmt fläsk och korv, samt "Skjölde ner att mä öl och brännvin. Obs! Därav namnet "Dopparedan." När det kom till "skumningen" bars den stora "Tvättebalja" in. Alla husets medlemmar tvättade sig i ett vatten och torkade sig på samma handduk; "för då ble då tur å löcka i huset under kommande åhre." Tvättevattnet skulle stå inne på maten och maten, efter (Nattvar) = kväts vard på bordet. "Dödingarna" voro hemma ett slag på "Förnatta; å di kune behöva skölja å

sej jora inna di ät ett matbet. Så hette det enligt
 sagesmannen n:o 5. Kvällsvardeu bestod av bröd
 smör luffisk, kött, fläsk korv och ärtvälling. Så kom
 "Viber gröt" kokad av korngrön, mjölk, smör, ägg
 kanel och honung. (Obs! Focker fanns knappt i gammal
 tid.) I gröten lades en mandel. Fick en gosse
 eller flicka den blewa de gifta i kommande år,
 men för gamla betydde det död. Yngren, som
 var kamfimerad, fick äta gröt utau att "Rimma".
 Tex. "Min far hade en vit närr med svart grim-
 ma, därför slipper jag ät rimma, eller denna
 gröt är kokt i gryta och ej i kokk, Gud signe detta
 goda folk" o. s. v. Efter gröten bjöds "Njyllspann-
 kaka" med i honung syltade lingon. Efter
 måltiden gingo far och mor ät "Laggärn". De
 leura ut en skål "Viber gröt" en "Jumlare" bränn-
 vin och en "Skänka" öl ät "Pärdestamken". Detta
 var en gård av tacksamhet mot den "Göta röd-
 lewa" för allt gott han bar till gården. Så bar
 mor in ett fäng balm och bredde på stu-
 gogolvet. Far bar in "Plagor och ristefjugar"
 och lade i kors under stora bordet. Familjen
 folk satte sig på balmen med ryggen ät dör-
 ren, sen kastade de sin högra ska över sin
 vänstra axel. Blev skan; i fallet, med hån ät
 dörren då dog den personen under kom-
 mande år, enligt sagesman n:o 2. När halmen
 efter "Trettenadeu" bars ut iaktogs om något på
 var på golvet; då blev det gott år, annars blev härd-
 år om käd raknades. Obs! Mycket måste jag förbi-
 gå enär det blir för vidlyftigt ät beskriva. - Sedan
 ändes grenljuset, som brann hela natten. Fadern
 läste; ur den stora bibeln med de mässingbrodda
 träpermarna; det h. julevangeliet (Vangeliet.)

På sjängs en julspsalm. Sedan lästes en bön ur "Brin-
 nade Bränoffer" och sjängs en sång ur "mose lamm"
 Så gick man till sångs, men elden skulle brinna
 i den stora spjället hela natten. Detta efter sa-
 gemanne nr 4. När man kom ur kyrkan "jula-
 måra" måste man skynda hem, ty det braddes,
 att dem, som först voro hemma slöt först att
 skärda. "Nienadan" (Niande dag jul) kallades
 för "Gubbadan"; enär gubbarna i byn då vo-
 ka ihop och äta, söpa och rökte; så "svetten träng-
 de fram ur pannan" sådes det. Sådant vädret
 var "Nienadan" sådant brades det bliva i 9 veckor.
 När "Njårsnytt" blev synligt skulle man
 gå ut på gårdsplanen. Männen blotta sina
 huvad och buga mot månen, kvinnorna
 sitta samt säga: "Vi hälsar dig nykerng, vi
 hälsar dig herre, med korn och med kärna,
 med öl till jule och fläskabäste i höste."
 När man nått fram till fjingande dag jul,
 som kallades "Tjurenada kvatt" då höra vi jul
 ut. Då återgick man till vardagslivet id och
 mädor. I detta meddelande, rörande julen i gam-
 mal tid, vare mycket att tillägga, men det sag-
 da ger belysande exempel på fädernas tro, tån-
 kesätt och seder från tider då vårt folk ej blott
 till namnet vara "svenkar". Många av vår tids
 människor ler åt gamla tiders folk. Må så vara,
 att de i mycket skoda på en låg nivå, men du
 unga Sverige; skola vi ej, i trots av allt blotta
 våra huvad och samstämningt säga "Hos
 heder åt de gamlas minne."